

Vigyázzatok, azaz fejlődjetek! Antropológiai adalékok a tíz szűz példázatához Mt 25,1–13

1. Kerettörténet

A perikópa Jézus prédikációs gyakorlatának lezárásába illeszkedik be, elmondásának színhelye tehát már Jeruzsálem, és közvetlenül a passió eseményei előtt helyezkedik el.¹ A tíz szűz példázata a parúziapéldázatok korpuszához² tartozik, azon belül is az úgynevezett krízispéldázatok, az okos és gonosz szolga, az éjjel betörő tolvaj, a várakozó szolgák sorába.³ Az evangélium makrostruktúrájában tehát jól meghatározható teológiai rendbe illeszkedik bele. A példázat elsősorban szűk tanítványi körben hangozhatott el a 24,3 értelmében: a tanítványok „külön” mentek oda Jézushoz, és ezt kérdezték tőle: „Mondd meg nekünk, mikor lesz ez, és mi lesz a jele a te eljövetelednek és a világ végének?” A szakirodalom túlnyomó részben a Jézus-tradícióhoz csatolja, vagyis általánosan elfogadott tézis, hogy ezt a példázatot eredetileg maga Jézus mondhatta el.⁴

Az evangélium a 24,32–25,46-ig terjedő szakaszban hat példázatot számol egymás után, és ezek a végidőkkel kapcsolatos hol tömörebb, hol részletesebb szösszenetek szinte egy lélegzetvételre, megállíthatatlanul bontakoz-

* Éles Éva (Szamosardó, 1988) 2007–2013 között folytatott teológiai tanulmányokat a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben (KPTI), 2013-tól a Katonai Református Egyházközség lelkésze. 2017–2018 között a kampeni Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland (Vrijgemaakt) fakultásán folytatott magiszteri tanulmányokat és szerzett MTh-oklevelet újszövetségi szakon. 2019-től bekapcsolódott a KPTI Ravasz László Gyakorlati Teológiai Kutatóközpont munkájába, 2020-tól a Debreceni Református Hittudományi Egyetem doktorandusza. Kutatási területei: szenvedés és jó cselekedetek kapcsolata Péter első levelében, Péter leveleinek homiletikuma, a bibliai szöveg irodalmi jellegzetességeinek homiletikai jelentősége Péter levelei alapján. 2021-től a KPTI óraadó tanára.

¹ Székely József: Öröme készen. In: *Igazság és Élet* 12. (2019/4), (694–704) 698.

² Jeremias, Joachim: *Jézus példázatai*. Református Zsinati Sajtóosztály, Budapest 1990, 36.

³ Dodd, Charles H.: *The Parables of the Kingdom*. Collins Sons & Co., Ltd, Glasgow 1978, 115.

⁴ Luz szerint ezt támasztja alá az a megfigyelés is, amely szerint a rabbinikus irodalomban a példázatnak nincs paralelje. Ld. bővebben Luz, Ulrich: *Matthew 21–28: A Commentary*. Trans. James E. Crouch. Hermeneia. Fortress Press, Minneapolis 2005, 231–232.

nak ki egymás után. Erre a példázatgyűjteményre úgy is tekinthetünk, mint amelyben az egyes példázatok képesek egymás értelmezőivé is válni. Ezen esetben az exegéta a facilitátor szerepét tölti be azáltal, hogy nemcsak a szöveg és hallgatóság között teremti meg a párbeszéd légkörét, hanem szöveg és szöveg között is.

A *kis apokalipszisként* ismert egység (24–25)⁵ részeként a tíz szűz példázata a mennyek országáról tanít az „akkor és ott” kontextusában, közelebbről egy esküvői jelenet felnagyításában.

A történet csendes indításában tíz hajadon lány (παρθένος) bemutatását olvashatjuk, akik koszorúslányi szerephe léptek, és a szokásnak megfelelően kezükben lámpással indulnak a vőlegény (νυμφίος) fogadására. (A λαμπάς itt valószínűleg fáklyát jelent.) De menet közben kiderül, hogy noha ugyanabban a fizikai állapotban osztozkodtak, mégse voltak egyformák: öt közülük balga volt, öt pedig okos. A különbözőségük egyre jobban kibontakozik az események (történelem?) előrehaladtával. A tízesnek, illetve az 5+5-ös felosztásnak számmisztikailag nincs teológiai jelentősége, bár megjegyezném, hogy többé-kevésbé egy elég korrekt és pozitív világszemléletet tükröz, ahol minden második „szűz/ember” okos, azaz készenlétben áll. Ennek az elosztásnak (statisztikának) nagy potenciálja van, vagy lehet az egészre nézve.

A mesélő könnyedén indokolja az együtt és egy cél felé elinduló lányok minőségbeli szétválasztását: azok, akik induláskor (!) nem vettek magukhoz tartalék olajat (ἔλαιον), balga lányok (μωρός), a többiek pedig az okosak (φρόνιμος). Azt viszont még mindig nem tudjuk, hogy ez a *korai* gesztus milyen szempontból nézve válik balgasággá, illetve bölcsességgé. A bonyodalmat a vőlegény *késése* (χρονίζω) idézi elő: a várakozás elnyúlik, a lányok elaluszhatnak (καθεύδω), és itt megint közös nevezőre kerülnek. Ez a közös nevező továbbra is fennmarad, ugyanis mind a tíz lány felébred, és mindenki, az okos és a balga is hallja az éjjeli (később eszkatológiai) kiáltást (κραυγή): „Íme, a vőlegény, jöjjetek a fogadására!” A „vőlegény” az ősegyház népi, illetve közéleti kifejezése annak, hogy az egyház a Messiáshoz tartozik. Jézus önvallomása is benne foglaltatik úgy, ahogy azt a Mt 9,15-ben és a Jn 3,29-ban, illetve később (vagy korábban?) a páli ekkléziológiában is látjuk (2Kor 11,2 és Ef 5,22–32).⁶ A vőlegény közel van, de még nem érkezett meg. Ezt

⁵ Peres Imre: A Tíz szűz példázata. In: Benyik György (szerk.): *Példabeszédek*. Szegedi Bibliikus Konferencia, 1997. szept. 1–4. Szegedi Hittudományi Főiskola, Szeged 1998, (105–117) 105.

⁶ Evans, Craig A.: *Matthew*. New Cambridge Bible Commentary. Cambridge University Press, New York 2012, 417.

a jelenetet nehéz eszkatológiailag értelmezni, ugyanis amennyiben az alvást halálnak tekintjük, ez azt jelentené, hogy több átmeneti idő is van a halál és a Messiás eljövetele között. E jelenet szakaszolása viszont abból a szempontból lehet jelentős, hogy jelzi: noha a Messiás eljövetele váratlanul történik, mégis lesznek előjelei.⁷ Az előjelek is Isten kegyelmét hirdetik, és fokozzák a találkozás izgalmát.

A balga lányok lámpásai kialvóban vannak, és mivel az okosak elutasítják kérésüket, és nem osztják meg olajukat velük, kénytelenek az ott leglogikusabbnak tűnő megoldást választani: elmennek a kereskedőkhöz, hogy olajat vegyenek maguknak. De eközben megérkezik vőlegény, a készenlétben lévő okos lányok bemennek vele a menyegzőre (γάμος), az ajtót pedig bezárják (vö. Ézs 22,22; Lk 13,25; Jel 3,7), az ünneprontó balga lányokon pedig már sem a kopogás (ellentétben a 7,7-vel: „zörgessetek, és megnyitattik nektek”), sem az „Uram, uram [κύριε, κύριε], nyiss ajtót nekünk!” esdeklés nem segít, mert bentről a vőlegény ítéletes választát halják: „Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket” (ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς).

2. A perikópa irodalmi, műfaji felépítése

1. A tíz szűz példázata a szakirodalom általánosan elterjedt szemlélete alapján Máté saját vagy külön anyagának a „terméke”. Megtalálhatóak benne a Máté által közkedvelten használt kifejezések, amelyeket Ulrich Luz kimerítően listáz és dokumentál.⁸ Ám ez korántsem jelenti azt, hogy hermetikusan zárt teológiával találjuk szemben magunkat. Karl Paul Donfried egyenesen azt a következtetése vonja le kutatása nyomán, hogy a tíz szűz példázatát a mátéi teológia summájának vagy absztraktjának tekinthetjük.⁹ A példázat haladványában több olyan motívum is felbukkan (különösképpen a szétválasztó retorika), amelynek párhuzamai jól ismertek számunkra, és amelyek eszkatológiai és antropológiai keresztmetszetet adnak. Ezek jelentőségére alább térünk ki.

Miután a közvetlen kontextusra már utaltunk a bevezetőben, az alábbiakban a szövegegyeség mikrostruktúrájáról ejtünk szót. A perikópa jól körül-

⁷ A parúzia váratlansága és előjelei közötti kapcsolat problematikájának tárgyalását ld. bővebben Ridderbos, Herman: *The Coming of the Kingdom*. Paideia Press, Ontario 1978, 473–474.

⁸ Luz, Ulrich: *i. m.* 227.

⁹ Donfried, Karl Paul: *The Allegory of the Ten Virgins (MATT 25:1–13) as a Summary of Matthean Theology*. In: *Journal of Biblical Literature* 93 (1974/3), (415–428) 418.

határolható nyelvi elemeket tartalmaz. A Mt 25,1–13 egy tipikus bevezető formulával indul: ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν (vö. még 13,24; 18,23; 22,2); majd egy (kitágított) hallgatóságra alkalmazott intéssel zárul: „Vigyázzatok tehát, mert sem a napot, sem az órát nem tudjátok” (13. v.).¹⁰ A bevezető formulába belesimul a τότε (akkor)¹¹ eszkatologikus időhatározói szócska is, amely a „kis apokalipszis” kontextusában a Messiás eljövetelenek eseményét tematizálja.¹² A történet, noha ez az intés zárja le, bizonyos értelemben mégis nyitott marad, ugyanis nem tudjuk, hogy mi történik azokkal, akik kint rekedtek, és azt sem, hogy mi zajlik odabent.

Megjegyezendő, hogy a történet kerekítésében szerepet játszó bevezető és befejező elemeket némely írásmagyarázó későbbi betoldásnak, az ősegyház interpretációjának tekinti.¹³ Ez a megjegyzés rögtön fel is vezeti a következő fontos irodalomkritikai témát, nevezetesen a tíz szűz történetének műfaját.

2. A perikópa *műfaji behatárolásához* távolról sem vezet olyan egyenes út, mint a szöveghatárok esetében, még akkor sem, ha redakciókritikai esetről lenne itt szó. Elemzésünkben két fontos kérdés fúzióját látjuk. Ugyanis abban, hogy mi a *textus műfaja*, benne foglaltatik az eredeti jelentésére, mondanivalójára való rákérdezés is.

A példázat (παράβολή, ld. Mt 13,3; Mk 4,2; Lk 8,10; Zsid 9,9; 11,9; héberül לְשֵׁנָה – Zsolt 78,2), rövid (szekuláris) meghatározás szerint: egyszerű, egysíkú történet, egyetlen mondanivalóval (ezt utóbbi a szakirodalom már megkérdőjelezi).¹⁴ Jellemző rá a lényegre törés, a világosság, az elvont gondolat konkrét, képi ábrázolása,¹⁵ illetve az erőteljes spontán és meggyőző, ellenállhatatlan, illetve meghatározó jelleg.¹⁶ Joachim Jeremias szerint Jézus példázatai a „hagyomány ősközei”,¹⁷ s mint ilyenek Jézus közelségét sugá-

¹⁰ Hagner, Donald A.: *Matthew 14–28*. Word Biblical Commentary 33B. Word, Incorporated, Dallas 2002, 727.

¹¹ Jeremias, Joachim: *i. m.* 36.

¹² Peres Imre: *i. m.* 109.

¹³ Jeremias, Joachim: *i. m.* 36.

¹⁴ Carson, D. A.: *Matthew*. The Expositors Bible Commentary. Grand Rapids, Michigan 1984, 301.

¹⁵ A példázat apropóján felmerülő kép és tárgy kapcsolatát szépen érzékelteti Bolyki János: *Az újszövetségi írásmagyarázat elvei, módszerei és példái*. Kálvin János, Budapest 1998, 108–114.

¹⁶ Ez a meghatározás a görög retorika szabályain alapszik, ugyanis a példabeszéd, a példázat nem rendelkezik bibliai, illetve teológiai definícióval.

¹⁷ Jeremias, Joachim: *i. m.* 7.

rozzák. A tíz szűz története magán hordozza a példázat műfajának jegyeit, ám értelmezéstörténetére ráülepedett az allegorizáló magyarázatok elfedő és homályosító rétege. Az allegória, amint azt a későbbiekben közelebről is látni fogjuk, az eszkatológiai aplikációban csúcsonyul ki. A példázatok „felszabadítása”¹⁸ visszairányítja tekintetünket a történeti kontextusra: Jézus hús-vér emberekkel volt körülveve, az „akkor és ott” számára releváns és fókuszált üzeneteket fogalmazott meg. A példázatok e *realizmusa*¹⁹ viszont magán hordoz örök érvényű üzeneteket is. Ez az ambivalencia önkéntelenül és természetszerűleg is tágra nyitja a szabad asszociáció ablakát, és így jutunk el a parttalan, az évek során felhalmozódó értelmezések labirintusába. Ami a szemünk előtt zajlik, viszonylag nagyon emberi jelenség.

A visszahámozás technikája kifinomulttá válhat sok exegetikai gyakorlat és tapasztalat révén, noha fáradságos és hosszú útnak bizonyulhat.²⁰ Talán éppen ennek megtapasztalása miatt is születnek olyan tanulmányok, amelyek nemcsak a példázatok, hanem a *példázatok és az allegória* terhes kapcsolatát is „felszabadítani” kívánják. Példa erre Carson szemlélete is, aki rámutat arra, hogy a Biblia kontextusában megalapozatlanok azok a törekvések, amelyek a „példázat” és az „allegória” elméleti megkülönböztetésére irányulnak.²¹ Kozma Zsolt is egyfajta „felszabadító” álláspontot képvisel, amikor arra a következtetésre jut, illetve juttatja az olvasót, hogy az (ős)egy-

¹⁸ Az első jelentős felszabadító teológusnak Gustav Adolf Jülichert (1857–1938) tekinthetjük a *Die Gleichnisreden Jesu* című könyvének megjelenésével (1886). Charles H. Dodd (1884–1973) befejezetlennek és fél munkának tekinti Jülicher próbálkozásait, ugyanis a még ekkor gyermekcipőben járó felszabadítás egyetlen jelentést és értelmet tulajdonított a példázatoknak. C. H. Dodd arra törekszik, hogy a példázatok eredeti jelentését és alkalmazását kifinomultabb, árnyaltabb és többlépcsős módszerrel tárja fel: 1. vissza kell kanyarodni a hallgatóság teológiai háttéréhez, tudniillik az Ószövetséghez; 2. az egyház (allegorikus) értelmezései helyett Jézus tanításának horizontján kell szemlélünk a megörökített példázatok jelentőségét. Ld. a téma bővebb tárgyalását: Jeremias, Joachim: *i. m.* 19–20. Donfried, Karl Paul: *i. m.* 418–419.

¹⁹ Dodd, Charles H.: *i. m.* 20.

²⁰ Ld. például id. Fazakas Sándor vagy Ulrich Luz magyarázatát, ahol éppen azt látjuk, hogy a jelentés több esetben is precízen disztingválódik szabályos sémák mentén az alábbi felosztás szerint: Jézus – Máté/Lukács – ősegyház. A vizsgált anyag ilyen módon valóban átláthatóvá válik, viszont az exegetikai konzekvenciák leegyszerűsített módon jelennek meg. Fazakas Sándor id.: *Hasonlatos a mennyek országa*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2014, 182.

²¹ Carson, D. A.: *i. m.* 511.

ház allegorizáló magyarázatától a példázat nem válik allegóriává.²² Ezzel a kérdéssel itt nem foglalkozhatunk tovább, az elmondottakkal csupán érzékeltetni kívántam a textus kapcsán is felmerülő irodalomkritikai, illetve hagyománykritikai jelenségek létezését.

3. Kozma Zsolt műfaji megjelölésére támaszkodva elmondhatjuk, hogy továbbszáлавva a példázat műfaját a tíz szűz története *hiperbola*, éspedig abban az értelemben, hogy olyan elemek vannak benne, amelyek nehezen értelmezhetőek egy esküvői szertartás keretében.²³ Szokatlan ugyanis a vőlegény késése, az üzletek éjjeli nyitvatartása, valamint az is, hogy mind a tíz lány elaludt, illetve a csukott ajtó, ami meglepő elem, ugyanis a lakodalom hét napig is eltartott az ókori Keleten.²⁴ Mindazonáltal vannak olyan vélemények is, amelyek szerint a meglepő elemek a „modern Palesztina” társadalmi tünetei.²⁵ Ennél a történetnél azt tapasztaljuk, hogy az üzenet némileg átírhatja és alakíthatja a valóság képét, de ettől nem válik életidegenné. Még ha nem is így történt, de *így is* történhetett. Ez a megállapítás viszont nem egy úgynevezett irodalmi absztrahálás során született, hanem a diakronikus elemzéssel jár kéz a kézben.

A második templom korából származó ismeretek korántsem egységesek az esküvői szokásokat illetően (lásd 1Makk 9,37–39; Tób 7,12–17; 11,16–19), s a lakodalmi szokások feltételezhetően vidékről vidékre változtak. Michael Satlow ezért is nevezi monografikus munkájában „magasan eklektikusnak” azokat az írott emlékeket, amelyek a zsidó esküvők kutatásának rendelkezésünkre álló forrásai.²⁶ Az „eklektikusság” miatt a tíz szűz példázat esküvői jelenetének történeti rekonstrukciója magán hordozza az erőlködés és a spekulációk jegyeit.²⁷ A történet hézagossága viszont azt is jelentheti, hogy az eredeti hallgatóság számára ismeretesek voltak a lokális esküvői szokások, ezért elegendőnek bizonyult az utalásszerű elbeszélés, amelyben a mesélő a lényegre összpontosíthatott.

²² Kozma Zsolt: *Jézus Krisztus példázatai*. Iránytű, Gödöllő 2002, 492.

²³ Uo. 492. Az első századi esküvők történeti összefüggéseit ld. Ferguson, Everett: *Backgrounds of Early Christianity*. Grand Rapids, Michigan, 1993, 65–70.

²⁴ Peres Imre: *i. m.* 113.

²⁵ Hagner, Donald A.: *i. m.* 728.

²⁶ Satlow, Michael L.: *Jewish Marriage in Antiquity*. Princeton University Press, Oxford 2001, xviii.

²⁷ Luz, Ulrich: *i. m.* 229.

3. Felismerhető és kiemelendő antropológiai elemek

1. Eszkatológiai-antropológiai szempontból lényeges kérdés lehet, hogy szükség van-e az olajra a kapun túl, vagy milyen szerepet tölt(het) be a kapun túl. Mi az, amit magunkkal viszünk az eszkatológiai ünnepre, mi az, ami velünk jön az üdvösségbe? A példázat nem beszél explicit az ember halála előtti, illetve halála utáni állapotának változásáról. A történések elég homályosak. (Az öt okos lány lámpásának fénye sem elé arra, hogy az események jól látszódnak.) A balga szüzek esdekelése viszont azt mutatja, hogy a vőlegény ott nem a lelkükkel, valami megfoghatatlan, lebegő entitással beszél, hanem a balga emberrel, és nem az ember árnyékával, amint azt a Gilgames-eposzban is látjuk, ahol szintén van beszélgetés, párbeszéd, de ott a holtak árnyékai, az árnyéklelkek szólalnak meg.²⁸ A csukott kapu párbeszédében elhangzó „nem ismerlek titeket” nem azt jelenti, hogy „nem ismerlek fel titeket”, hanem a „nincs közöm hozzátok, nem tudok rólatok” apokaliptikus ítélet terminus technicus, amint azt a Mt 7,23 és Lk 13,27-ben is olvassuk: „Nem tudom, honnan valók vagytok”.²⁹ A balgák tehát szemükkel látják, hogy csukva az ajtó, fülükkel hallják a vőlegény elutasítását, tehát minden érzékszervükkel észlelik és érzékelik azt, ami körülöttük, pontosabban előttük zajlik.

2. A balgák sorsában túlvilággal kapcsolatos ószövetségi motívumokat is felismerhetünk. Az ószövetségi szemléletben a pokol az, ahol (?) nincs többé hely JHVH műve, kinyilatkoztatása, dicsérete számára (Ézs 38,18–19; Zsolt 115,17). Ahogy Jungel állítja: „élni tehát annyit jelent az Ószövetség szerint, mint kapcsolatban lenni”.³⁰ Ez alapvető, filozófusok által is felismert antropológiai tézis: „Kezdetben volt a kapcsolat” (Martin Buber).³¹ Az ember kapcsolatra teremtett (kapcsolatlény), kapcsolatok által létezik, a kapcsolatok hiánya még a polgári szférában is gyakran a házasságok végének amolyan megfoghatatlan okozója. Ez különösen is érdekes a tíz szűz példázatában.

A balgák tehát kívül rekedtek a vőlegénnyel és az ünneplő násznéppel való együttlétén és kapcsolaton, „a sírás és fogcsikorgatás”, az Istentől való elhagyatottság állapotába kerültek, lekésték az eszkatológiai találkozást (is-

²⁸ Wolff, Hans Walter: *Az Ószövetség antropológiája*. Ford. Blázi György. Harmat – Pápai Református Teológiai Akadémia, Budapest 2001, 131.

²⁹ Hagner, Donald A.: *i. m.* 729.

³⁰ Wolff, Hans Walter: *i. m.* 136.

³¹ Martin Buber: *Ich und Du*. 11. Aufl. Lambert Schneider, Heidelberg 1983, 18.

tentiszteletet). Ez nem véletlenszerűen, esetlegesen történt, hanem magából az életvitelből adódóan.

3. Az olaj kérdésére visszatérve óvatosaknak és visszafogottaknak kell lennünk a jelentés kiterjesztésében. A szakirodalomban is nyomatékosan elutasítja az olyan analógiákat, amelyek szerint az olaj a Szentléleknek, a hitnek (alapvető reformátori értelmezés), illetve a jó cselekedeteknek felel meg, de itt még a szeretet, a lelkiismeret, a kedvesség és jóság is szóba jöhet.³² A jócselekedetek-értelmezés, amelyet Ulrich Luz ágostoni értelmezésnek titulál,³³ a Mt 5,16³⁴ és a rabbinikus irodalom közvetítésével épült be a köztudatba, ahol a kialudhatatlan hitet és a jó cselekvést szimbolizálja (Péld 13,9; 24,20; Jób 18,5–6; 21,17).³⁵

A példázatban az olaj egy „kellék”, „eszköz”, ezért téves lenne a halhatatlanság gondolatához kötni, hiszen ez azt jelentené, hogy „megvásárolható”, megszerezhető lenne. Luz megemlíti még a nyugati keresztyénség azon értelmezését is, amely szerint a lámpa, illetve a fáklya a test (body) és/vagy a lélek (soul) megfelelője, az olaj pedig a „keresztység vize”. Jelen értekezésben semmiféle antropológiai jelentőséget nem tulajdonítunk az olajnak.

A teljesség igénye nélkül továbbszálaszva az antropológiai megfigyeléseket legalább négy fontos kérdésről kell még szót ejtenünk a példázat kapcsán: az emberi döntésről, az ember idejéről, az ember balgaságáról és okosságáról, illetve a szüzességről.

3.1. Az ember döntése

Előbb már szó esett arról, hogy a példázat értelmezéstörténetében egyfajta rétegződés történt, és így alakultak ki az egymástól helyel-közzel megkülönböztethető jelentéstartományok: Jézus, Máté és az ősegyház – nevezzük így – *jelentésbuborékai*. Ez a példázat utóélete. De hol van még ettől a példázat előélete és keresztélete! Ha ezeket a buborékokat, halmazokat egymással metszeni próbáljuk, akkor úgy vélem, hogy létrejön egy erősen antropológiai színezetű halmaz, amelynek központi motívuma, a legkisebb közös többszöröse az *ember döntése* lesz. A hajadonok úgy döntenek, hogy elindulnak a vőlegény elé, elindulnak a menyegzőre. (Luz szerint ez az, ami még

³² Carson, D. A.: *i. m.* 512.

³³ Luz, Ulrich: *i. m.* 241–242.

³⁴ „Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jócselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” Vö. uo: 235.

³⁵ Peres Imre: *i. m.* 113.

jézusi, a „krízis” már későbbi interpretáció.) Az okosak úgy döntenek, hogy visznek magukkal több olajat, a balgák csak a lámpásukat viszik. Elalszanak (a halál eszkatológiai eufemizmusa),³⁶ ez nem döntés kérdése, ezért az „elaludtak” témájának nincs is jelentősége a mondanivaló szempontjából. Az éjféli kiáltásra felébrednek, és az okosak úgy döntenek, hogy nem adnak az olajból, a balgák végzetes döntése pedig az, hogy elmennek olajat vásárolni, s ez megpecsételi sorsukat: éppen eközben jön a vőlegény, és lekésik a találkozást.

Ez a cselekménysor mind arra mutat, hogy az eszkatológiai döntések nem(csak) a menny kapujában születnek, hanem a fizikai ház kapujában, és ezért a példázat hatásmechanizmusát is éppen ez az antropológiai elem működteti. A teológiai nyelvezetben ez úgy jelenik meg, mint „realizált, megvalósult eszkatológia” (vö. Lk 17,20b–21: „Az Isten országa nem úgy jön el, hogy az ember azt előre kiszámíthatná. Azt sem mondhatják: íme, itt, íme, ott van! Mert az Isten országa közöttetek van.”)³⁷

Mivel a példázat szélesebb nyilvánosság előtti terjedésekor Jézus már nincs jelen fizikai valóságában, a hatásmechanizmus csökkenni kezd, és az „itt és most” ereje, intenzitása aláhajlik. Az üzenet vitalitásának fokozásában olyan kompenzáló adalékok, motívumok épülnek be a narratívába (okosok a balgák ellen, csukott ajtó), amelyek a *motiváltság* fenntartását táplálják, és ezek még ma is *szorongóvá* tehetik azokat, akik hallják ezt a példázatot. De hogyan egyezhet ki az eszkatológiai öröm az eszkatológiai szorongással? El lehet-e hordozni ezt a feszültséget? Miért érzünk sajnálatot a balgák felett? Miért nem örülünk annak, hogy voltak, akik mégis bemehettek a lakomára?

Itt jegyezném meg, hogy véleményem szerint éppen ez a *feszültség* az, amely kétezer év távlatában is fenntarthatja a motiváltságot. Máté kiválóan ráérezett arra, hogy milyen *önreflexív* hatása lehet a szétválasztó retorikának, amelyet az evangélium elejétől egészen a végéig érvényesített: Keresztelő János igehirdetésétől kezdve (3,1) az utolsó ítéletről szóló példázattal (25,31–46).³⁸ A példázat gazdag képzőművészeti utóélete is ezt a „mátéi örökséget” viszi tovább, amikor nem csupán egy tárgyi-teológiai ismeret továbbadását, hanem a közönség, a közösség bevonódását célozza meg.

³⁶ Peres Imre: *i. m.* 111. Az elalvás és a halál korrelációját nem minden exegéta fogadja el a tíz szűz példázatán belül. Ld. Hagner, Donald A.: *i. m.* 730.

³⁷ Morris, Leon: *Az Újszövetség teológiája*. Ford. Szirtes András. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest 2001, 186–187.

³⁸ Ennek áttekintését ld. Peres Imre: *i. m.* 105–106.

3.2. Az ember ideje

A döntés témája szorosan kapcsolódik az ember időszeleléletéhez, s ez az antropológiai kategória a példázatban is megjelenik. Az ember ideje behatárolt, jól kikövezett úton halad A-tól B-ig úgy, ahogyan a szüzek is elindultak, és megérkeztek a kapuig. Az idő *kronológiáját* a *kairosz* szakaszolja. Ideje van az indulásnak, az úton levésnek, a megérkezésnek, a találkozásnak, az ajtó becsukásának. Ideje lesz a „nem időnek” is, és ideje lesz az utolsó lélegzetnek is. Ezt az idői behatároltságot a 21. század posztmodern társadalmá nehezen viseli el. Az őskeresztyének számára is kihívást jeletett az idő(k) megértése. Lényeges üzeneteket a levéllirodalom is megfogalmaz: „Jól vigyázzatok tehát, hogyan éltek; ne esztelenül, hanem bölcsen, kihasználva az alkalmas időt [καιρός], mert az idők gonoszak” (Ef 5,15–16).³⁹ Az efézusi idézet lényegében a tíz szűz példázatának episztoláris parafrázisa.

3.3. A szüzesség eszkatológiai aspektusai

1. A szüzesség a tisztaság, az integritás és a szeplőtelenység szimbóluma. A παρθένος a Mt 1,23-ban fordul még elő, az ézsaiási prófécia idézetében: „Íme, szűz fogan méhében”. Az eredeti jézusi értelem szerint, valószínű, csupán egyszerű utalás azokra a fiatal, hajadon lányokra, akik az esküvőn koszorúslányokként köszöntik a vőlegényt, tehát nem a szexuális absztinencia esetére. Szimbolikája viszont a parúzia kontextusában növi túl az eredeti (történeti-társadalmi) használatot, és a Jel 14,4-ben való előfordulással együtt, amely szerint „Ők [a száznegyvennégyezer] azok, akik nem szennyezték be magukat nőekkel, mert szüzek, akik követik a Bárányt, ahova csak megy, akik áron vétettek meg az Istennek és Bárányának szánt zsengeként”, a *hűség és odaadás* metaforájává válik. A Jel 14,4-ben a szüzesség valószínűleg arra vonatkozik, hogy nem szennyezték be magukat prostituált kultikus papnőkkel. A *hűség és odaadás* kontextusában idetartozik az is, hogy „ezek azok”, akik nem vettek részt a császárimádók kultuszában. A szüzesség tehát az *istenimádat tisztaságát* kifejező metafora.⁴⁰

³⁹ Ld. még 2Tim 4,2: „hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő”; Lk 19,44: „meglátogatásod ideje”; Róma 13,11: „az idő sürget” (megszemélyesítve); Gal 6,10: „amíg időnk van, cselekedjünk jót”.

⁴⁰ Ulrich Luz megemlíti a szüzességnek azt az értelmezését is, amely a katolikus teológiában érvényesül a leginkább, s amely szerint a szüzek a megkereszteltek közösségét jelentik. Ld. bővebben Luz, Ulrich: *i. m.* 240.

2. Azt is tudjuk, hogy az ókori terapeuták csoportjához csatlakozó nők, akikről Alexandriai Philón a *De vita contemplativa* című munkájában írt, szüzességi fogadalommal pecsételték meg a kegyes életvitelt. Arra igyekeznek, hogy a bölcsesség legyen élettársuk, és így nem halandó, hanem halhatatlan utódokat „szüljenek”.⁴¹ A szüzesség misztifikálása mögött a világtól való elhatárolódásnak a vágya húzódik meg, azaz a beszennyeződés elkerülése. (Ezzel szemben Khrüszosztomosz a „mindennapi kegyességet” promoválja a szüzesség kapcsán; de még ha polemizál is az aszkétizmus túlkapásaival, ő is azt hirdeti, hogy a szüzesség „kegyességi állapot”. Vagyis tagadásával is állítást fogalmaz meg.)⁴² Viszont érezzük, hogy ez a „beszennyeződés” más tartalmú, mint amiről a Jel 14,4 beszél. Ez a minimális vagy negatív antropológia távol áll a biblikus gondolkodástól. Ezt a gondolatmenetet továbbgördítve a tíz szűz példázatát akár polémiaként is értelmezhetjük: a szüzesség nem óv meg a balgaságtól, az ártatlanság fizikai jele nem feleltethető meg a lelki, illetve szellemi ártatlanság fokának. A szüzesség nem jelent (teológiai) ártatlanságot, vagyis nem jelent büntelenséget. Az eszkatologikus perspektíva nélküli szüzesség mára már morál(teológiai) kategória.

3.4. Az ember balgasága és okossága

1. Antropológiai szempontból rendkívül érdekes kutatási területet képez az, hogy az ember képességei, illetve tulajdonságai milyen szerepet töltenek be az életpálya alakulásában. R. D. Culver azt fogalmazza meg antropológiájában, hogy az ember veleszületett (ösztönös?) értelmi, etikai és esztétikai képességekkel rendelkezik: „a szépséget Éva elméje felismerte, nem megteremtette”.⁴³ Már ebből is ráérezhetünk arra, hogy az okosság nemcsak ismerethalmaz, amelyet mérni lehet.

A példázat világossá teszi, hogy a szüzek nagyon is különbözőek: vannak a balgák és vannak az okosak.⁴⁴ Az ilyen jellegű leegyszerűsítő, dualista emberkép az Ószövetség bölcsességirodalmát is végigkíséri. Például: „Az

⁴¹ *De vita contemplativa* 68. Ld. Adorjáni Zoltán: A terapeuták. In: uő: *Ót és újat*. Koinónia Kiadó, Kolozsvár 2004, (191–199) 197.

⁴² Luz, Ulrich: *i. m.* 242.

⁴³ Culver, Robert Duncan: *Bibliai, történeti és rendszeres keresztyén teológia*. Ford. Darvas-Tanács Erik. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest 2010, 534–537.

⁴⁴ Az egyház mint *corpus permixtum* párhuzama. Ld. Luz, Ulrich: *i. m.* 235. Az okos-balga párhuzam továbbbi ekklziológiai vonatkozással is rendelkezik: az okos szüzek az egyházat, a balgák a zsinagógát jelképezik (ld. pl. az erfurti katedrális szűzábrázolásait).

igazak világossága vígan ég, de a bűnösök lámpása kialszik” (Péld 13,9). Az ember tapasztalata viszont sok esetben nem ennyire differenciált, vagyis többféle árnyalatot is észlel a balgaság és okosság között. Ha a keskeny és széles út történetére gondolunk (Mt 7,13–14), szintén megállapíthatjuk, hogy a fizikai valóságban sok olyan utat ismerünk, amely néhol keskeny, néhol széles. Ehhez azt is hozzátenném, hogy társadalom manapság inkább elutasítja és nem tolerálja az emberi képességeknek vagy magának az embernek az ilyen jellegű fehér-fekete szemléletét. A ma embere szereti az átmeneteket, és nehezen tud mit kezdeni a csukott ajtóval, ami világosan jelzi: az átmeneteknek egyszer vége szakad (ld. a gazdag és szegény Lázár történetét).

A dualista, illetve *polarizált* szemlélet viszont nagyon fontos a történet szempontjából, és utal arra, hogy azért még az emberi képességek és tulajdonságok világában is van rend és átláthatóság. Ebből a szempontból talán különösen is aktuális Ézsaiás jajkiáltása: „Jaj azoknak, akik azt mondják a rosszra, hogy jó, és a jóra azt, hogy rossz, akik a sötétséget világosságnak, a világosságot pedig sötétségnek mondják, akik azt állítják a keserűről, hogy édes, az édesről pedig azt, hogy keserű! Jaj azoknak, akik bölcseknek képezik magukat, és magukat tartják okosnak.” (Ézs 5,20–21)

A kognitív pszichológia társadalmában már nemcsak az „intellektuális” okosság vált kívánatosná, hanem a „pszichológiai” okosság is. Mennyiféle okosság van a világban! De a példázatból kiindulva milyen konzekvenciát vonhatunk le antropológiai szempontból?

2. A példázatban a görög szöveg a σοφνμοσ szóval jelöli az *okosságot* (héberül סָפָה),⁴⁵ ami a bibliai (és az ókori) kontextusban inkluzív jelentőségű, és jelentheti, hogy valaki értelmes, belátó, elővigyázatos, tanítványságra alkalmas.⁴⁶ Már ebből a felsorolásból is kitetszik, hogy az okosság túlmutat a kognitív kategórián, az ember szellemi kapacitásán, és olyan dinamikus terminus, amely inkább a *magatartásformával és életformával kapcsolatos perspektívák asszociációját* nyitja meg (ld. bölcsesség⁴⁷). A tíz szűz példázatában pedig különösképpen, ugyanis az „okos szűz” szókapcsolat virtuális oximoron is,

⁴⁵ Ószövetségi okosok: a kigyó (Gen 3,1); József (Gen 41,39); a rituális-kultikus szempontból technikailag képezett személy (Ex 28,3; 1Krán 22,15); a tapasztalt (1Kir 2,9); az istenfélő (Zsolt 107,43).

⁴⁶ Vö. Mt 7,24; 10,16; 24,45; 25,2, 4,8–9; Lk 12,42; Róm 11,25; 12,16; 1Kor 4,10; 10,15; 2Kor 11,19.

⁴⁷ Az eszkatológia felől Dodd ezt így határozza meg: a készenlét bölcsessége, szellemisége. Ld. bővebben Dodd, Charles H.: *i. m.* 109.

ha figyelembe vesszük, hogy abban a korban a lányok alapvetően iskolázatlanok és tanulatlanok voltak. Megfordítva, ez azt is jelenti, hogy a magas fokú képzettség, illetve az iskolázottság reneszánsza nem föltétlenül eredményezi azt, hogy az okos szüzek ellepik a társadalmat.

Az okosság nem jelent büntelenséget, sem tökéletességet, viszont elkerülhetetlen a példázaton alapuló moralizálás. Az okos szüzek erkölcsi modellekké is válhatnak, erre utal az értelmezéstörténet azon útja, ahol az okosság és szüzesség közé egyenlőségjel került: az okos szüzek pleonazmussá válásának az útja (ld. fennebb).⁴⁸

3. A görög $\mu\omega\rho\acute{o}\varsigma$ ⁴⁹ jelentéstartománya is sokkal komplexebb, mint azt első látásra gondolnánk. Jelentései: ostoba, bolond, esztelen, hebehurgya, istentelen (נָבִל – 1Sám 25,25; Zsolt 14,1).⁵⁰ Nemcsak felismerés, bölcsesség, okosság és kreativitás létezik a világban, hanem balgaság is. A balgaság mint negatív modell rendkívül gazdagon ábrázolt és kifigurázott utat járt be a tíz szűz narratívájának hatástörténetében, és erről kiválóan értekezik Luz.⁵¹ A képzőművészeti alkotások, a festmények, szobrok és gótikus üvegmozaikok ábrázolásaiban egyfajta aránytalanságot lehet felfedezni: a balga szüzek érzelmei általában kifejezettebbek, hangsúlyosabbak, és ezzel is az elrettentést és a figyelemfelkeltést generálták, amint ezt a magdeburgi Szent Móric és Alexandriai Szent Katalin-székesegyház szüzeinek szobrai (1250) is mutatják. Lélektani szempontból talán nem mellékes megállapítani, hogy a negatív modell sokkal erőteljesebb, mint a pozitív, és nemcsak a 21. században, hanem ugyanígy volt ez az ókori világban is.

A képzőművészetnél maradván érdekes az, ahogyan a balgaság idővel kiábrázolhatóvá, vagyis láthatóvá, transzparenssé, megfoghatóvá válik, és mindig hozzátapad az adott kor összes bűne és devianciája.

4. A balgaság tehát nemcsak intellektuális diszfunkcionalitást tükröz. Ha figyelembe vesszük az emmausi tanítványokat megdorgáló Jézus szavait, kitűnik, hogy legalább annyira kötődik a szívhez, mint az érzelmek centrumához, mint az észhez vagy gondolkodáshoz: „Ó, ti balgák, milyen *rest a szívetek*, hogy mindazt elhiggyétek, amit megmondtak a próféták” (Lk 24,25). Antropológiai szempontból lényeges megállapítani, hogy a balgaság együt-

⁴⁸ Luz, Ulrich: *i. m.* 236.

⁴⁹ Mt 7,26; 23,17; 25,2k, 8; 1Kor 1,25, 27; 3,18; 4,10; 2Tim 2,23; Tit 3,9.

⁵⁰ Peres Imre: *i. m.* 109.

⁵¹ Luz, Ulrich: *i. m.* 237.

tesen fertőzi meg az ember szív-ész-engedelmesség/akarat hármását (ld. Heidelbergi Káté 21.). Az ember rendszerszintű, holisztikus megközelítése a modern orvostudomány praxisára is nagy hatással van. Különösképpen látható ez a rákdaganatos és autoimmun megbetegedések anamnézisein.⁵²

5. Az okos–balga ellentétpár jellegzetesen polemikus diskurzusban jelenik meg a páli teológiában és antropológiában (pl. 1Kor 1,25–29; Kol 2,8), és dialektikus szemléletet tükröz.⁵³ A gnózis titkos, spekulatív tanítása egyre nagyobb kihívás elé állította az 1. és 2. századi keresztyén teológusok vagy egyszerűen csak a keresztyének tudathoz, gondolkodáshoz, ismerethez, okosságához való viszonyulását. A gnosztikus, illetve pogány okosság-bölcsesség tehát veszélyes. Ennek nyomán jön létre az a dialektikus perspektíva, amelynek nyomán megszületik az úgynevezett „pozitív balgaság”: „Mert az Isten »bolondsága« bölcsebb az emberek bölcsességénél, [...] azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében bolondok, hogy megszégyenítse a bölcsüket” (1Kor 1,25.27),

6. Felmerülhet a kérdés, főleg a Hós 13,13 alapján („oktalan [balga] fiú ő, mert a kellő időben nem jó ki anyjának méhéből” – RevKároli), hogy létezik-e *antropológiai determináltság* az emberi képességeket, adottságokat illetően. Illetve az is fontos kérdés lehet, hogy amennyiben vannak velünk született értelmi, etikai és esztétikai képességek, milyen jelentősége lehet még a fejlesztésnek, a fejlődésnek, illetve a korrekciónak.

Széles körű válasz helyett hadd zárjam rövidre: maga a példázat jel arról, hogy a *fejlődés* is alapvető emberi „kapacitás”. Ebből a szempontból tényleg létezik antropológiai determináltság, nevezetesen a *fejlődés determináltsága*. Innen (is) adódhat a Máté, illetve az ősegyház által erőteljesen megfogalmazott eszkatológiai-antropológiai felhívás legitimitása: Vigyázzatok [ἰσχυροῦσθε]! (Mt 25,13) Vagyis: Fejlődjete!⁵⁴

⁵² Siegel, Bernie S.: *Szeretet, gyógyítás, csodák. Édesvíz*, Budapest 2019, 49–51. Máté Gábor: *A test lázadása*. Open Books, Budapest, 2021, 126–148.

⁵³ Berke Sándor: Bölcsesség, bolondság. In: Kozma Zsolt (szerk.): *Bibliai fogalmi szókönyv*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 1992, 49–50.

⁵⁴ Vö. 1Pt 2,2: „növekedjete az üdvösségre”.

3.5. Záró megjegyzések

A tíz szűz példázatának *szó szerinti* olvasata nem közvetít antropológiai ismeretet. A példázat célja nem a tudósítás, hanem a *bevonás*. Az eszkatológiai-antropológiai elemzés a példázat többé-kevésbé *allegorikus szintjéhez* kötődik, noha amennyire lehetett, arra törekedtem, hogy lehetőleg minimálisan érvényesítsem az allegorizálást. Nem közvetít, de közvetíthet. Viszont megragadva ezt a lehetőséget lényeges szempontokat fedtünk fel az emberi döntés, az idő, a szüzesség, illetve az okos–balga ellentétpár apropóján, amelyek összességében koherensen viszonyulnak a bibliai emberszemlélethez. A szétszalazott témák az embert a maga komplex valóságában láttatják, mint aki elsődlegesen *homo viator*. Utazik A-tól B-ig, van ideje és lehetősége a jó döntésekre, fejlődhet ebben az utazásban, de akinek a sorsát nem csak maga alakítja, hanem az, akivel összetartozik: a Vőlegény, illetve az utána való vágyódás. Van, amikor a szorongás, és van, amikor a vágyódás hatalmasodik el az emberen. Mindkettő célja egy és ugyanaz: serkenti a vigyázást, a fejlődést, a motiváltságot. Isten országa közöttünk van, de ez nem tehet bennünket puhányokká, könnyelművé, felfuvalkodottá.

4. Kerügmaticus gondolatok

*Egész úton – hazafelé – azon gondolkodám:
miként fogom szólítani az én drága Atyám?*

Földi találkozásainkban is már ott a kíváncsiság: vajon időben odaérünk? Vajon minden rendben lesz? Ott a remény is, hogy jó lesz összefutni a mássikkal; megértjük egymást, nevetünk együtt, beszélgetünk, feltöltődünk. Nagyon szép az, amikor az ember meg tudja őrizni szívének kíváncsiságát, és hozzá tudja kapcsolni a mennyei világhoz is. A keresztyén ember két lábon a földön jár, de szíve és gondolata a magasban jár.

Tudom-e, hogy az én időm behatárolt idő?

Milyen hatása van ennek munkám végzésére, szórakozásomra, tanulásomra, gyermekeim nevelgetésére? Az okos szüzek érzékelik az alkalmas időket, tudják a dolgok menetét, rendjét, vagyis azt, hogy nem mindig van rendje a rendnek: késhet valaki vagy valami, közbejönnek zavaró tényezők. Nem mindenre van befolyásunk, például arra, hogy mikor érkezzen a vőlegény; de biológiai-fizikai működésünk felett sincs mindig kontrollunk: elalszunk, elfáradunk. Ám amit megtehetek, bármilyen kicsi, kevés is legyen,

azt meg kell tennem. A magam felelősségét fel kell vállalnom. Mert nincs második esély az első benyomásra.

Vigyázzak, hogy vigyázásomban ne essem bűnbe.

Vagyis maradjak meg alázatosnak. Mert lehet, hogy ébren vagyok, készen állok, és nap mint nap elimádkozom: Jövel, Uram Jézus! Lehet, hogy adakozom, templomba járok, nem haragszom senkire, megbocsátok, és mégis beleeshetek a számok, a számolgatás csapdájába, és elkezdem kategorizálni az embereket magam körül: ez az okos, amaz a balga. A megkülönböztetés, a mérítség, a szétválasztás nem az én dolgom. Nem ülhetek be a bírói székbe, nem léphetek a Vőlegény helyére. Az én dolgom nem az, hogy magamhoz mérjem a másikat, hanem az, hogy a Vőlegényhez vezessek, hogy az én vigyázásom is szüntelen rá emlékeztessen. Rá, aki tegnap és ma és mindörökké ugyanaz. Vigyázásomban legyenek egyre kisebb, a Vőlegény pedig, akire várok, egyre nagyobb (Jn 1,15).

Felhasznált irodalom

- Adorjáni Zoltán: A terapeuták. In: uő: *Ót és újat*. Koinónia Kiadó, Kolozsvár 2004.
- Berke Sándor: Bölcsesség, bolondság. In: Kozma Zsolt (szerk.): *Bibliai fogalmi szókönyv*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 1992.
- Bolyki János: *Az újszövetségi írásmagyarázat elvei, módszerei és példái*. Kálvin János, Budapest 1998.
- Buber, Martin: *Ich und Du*. 11. Aufl. Lambert Schneider, Heidelberg 1983.
- Carson, D. A.: *Matthew*. The Expositors Bible Commentary. Grand Rapids, Michigan 1984.
- Culver, Robert Duncan: *Bibliai, történeti és rendszeres keresztyén teológia*. Ford. Darvas-Tanács Erik. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest 2010.
- Dodd, Charles H.: *The Parables of the Kingdom*. Collins Sons & Co., Ltd, Glasgow 1978.
- Donfried, Karl Paul: The Allegory of the Ten Virgins (MATT 25:1–13) as a Summary of Matthean Theology. In: *Journal of Biblical Literature* 93 (1974/3), 415–428.
- Evans, Craig A.: *Matthew*. *New Cambridge Bible Commentary*. Cambridge University Press, New York 2012.
- Fazakas Sándor id.: *Hasonlatos a mennyek országa*. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 2014.
- Ferguson, Everett: *Backgrounds of Early Christianity*. Grand Rapids, Michigan 1993.
- Hagner, Donald A.: *Matthew 14–28*. Word Biblical Commentary 33B. Word, Incorporated, Dallas 2002.
- Jeremias, Joachim: *Jézus példázatai*. Református Zsinati Sajtóosztály, Budapest 1990.
- Kozma Zsolt: *Jézus Krisztus példázatai*. Iránytű, Gödöllő 2002.

- Luz, Ulrich: *Matthew 21–28: A Commentary*. Trans. James E. Crouch. Hermeneia. Fortress Press, Minneapolis 2005.
- Máté Gábor: *A test lázadása*. Open Books, Budapest, 2021.
- Morris, Leon: *Az Újszövetség teológiája*. Ford. Szirtes András. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest 2001.
- Peres Imre: A Tíz szűz példázata. In: Benyik György (szerk.): *Példabeszédek. Szegedi Biblikus Konferencia, 1997. szept. 1–4*. Szegedi Hittudományi Főiskola, Szeged 1998, 105–117.
- Ridderbos, Herman: *The Coming of the Kingdom*. Paideia Press, Ontario 1978.
- Satlow, Michael L.: *Jewish Marriage in Antiquity*. Princeton University Press, Oxford 2001.
- Siegel, Bernie S.: *Szeretet, gyógyítás, csodák. Édesvíz*, Budapest 2019.
- Székely József: Öröme készen. In: *Igazság és Élet* 12. (2019/4), 694–704.
- Wolff, Hans Walter: *Az Ószövetség antropológiája*. Ford. Blázi György. Harmat – Pápai Református Teológiai Akadémia, Budapest 2001.

* * *

Keep watching, i.e. keep improving?
 Anthropological additions to the parable of the ten virgins
 Matthew 25:1–13

The parable of the ten virgins is generally considered to be as the most ambiguous parable of Jesus in terms of its origin and meaning. Researchers wonder: can be viewed its context in Matthew's little apocalypse as the very first interpretation of the early church? Is it a genuine, composite text or more a compilation of traditions at all? While these are relevant questions, this paper pays more attention to its final form. The research attempts to reassess its significance through anthropological interpretation. The analysis will address the five main issues of the parable: the relevance of the oil, the human choice, the time of man, the foolishness and cleverness of man, and virginity.

Keywords: Matthew 25:1–13, ten virgins, parable, eschatology, anthropology.